

سیری در نمایشگاه نقاشی شهیده هنر مند منصوره عالیخانی

روایت هنر شهیده «عالیخانی» در نگارخانه عالی

■ محمد حسین یوسفی

۳۰ روز پس از شهادت شهیده منصوره عالیخانی، هنرمندی که در جریان جنگ ۱۲ روزه از سوی رژیم‌صهیونیستی به شهادت رسید، نمایشگاهی ویژه از آثار نقاشی این بانوی هنرمند در نگار خانه عالی حوزه هنری انقلاب اسلامی برگزار شده است. این نمایشگاه فرصتی ارزشمند است تا بخشی از میراث هنری و معنوی این شهیده را که در قالب نقاشی‌هایش به تصویر کشیده شده، بازخوانی کنیم و یاد و خاطره او را گرامی بداریم.

منصوره عالیخانی، از نسل هنرمندان متعهدی بود که هنر را در خدمت ارزش‌ها و آرمان‌های بلند ملی و دینی قرار می‌داد. او نقاشی را به عنوان یک زبان بی‌کلام برای انتقال پیام‌های معنوی و انقلابی خود به کار می‌برد. جنگ ۱۲ روزه که در آن رژیم‌صهیونیستی علیه ایران اقدام نظامی کرد، به نقطه اوج ایثار و مقاومت منصوره بدل شد و در نهایت منجر به شهادتش گردید.

حالا در نگارخانه عالی حوزه هنری با مجموعه‌ای منتخب از آثار شاخص او مواجهیم که هر کدام نمایانگر بخشی از جهان‌بینی عمیق، عرفانی و حماسی این هنرمند است.

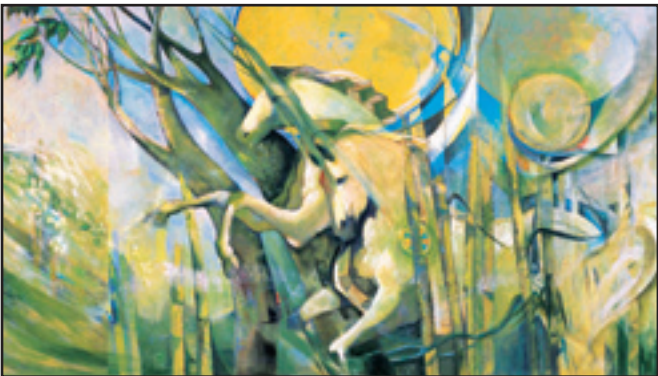
■ تجلی حضرت فاطمه (س)

نخستین اثر این مجموعه، تصویری روحانی از حضرت فاطمه زهرا (س) را به نمایش می‌گذارد. پیکری نورانی که در حال عبور از درگاه یا طاقی آسمانی به تصویر کشیده شده است. نور شدید و سفید در اطراف این پیکر به

وضوح نماد بهارات قداست و وجودی معصوم

است و می‌توان این پیکر را تجلی حضرت فاطمه زهرا(س) دانست.

پرندگان سفید در حال پرواز بالا، مفاهیمی مانند ملائکه، بشارت و همراهی آسمانی را

تداعی می‌کنند. معماری طاق مانند پس‌زمینه، حال و هوایی شبیه به درگاه‌های بهشتی یا مکان‌های مقدس اسلامی دارد. حضور گل‌های کوچک و ظریف با رنگ‌های بنفش و سفید، نمادی از پاکی، لطافت زنانه و حضور مادرانه

شده بود، به همراه چند تن از دوستانم مشغول کار شدیم و من از موضوع شهادت سرداران و دانشمندان هستهای استفاده کردم تا اثری با موضوع شهداتولید کنم.

وی ادامه داد: اگر بخواهم به ساعات ابتدایی کار و حال و هوای آن دقایق اشاره کنم، باید بگویم خیلی ناراحت بودم چون خیلی از افراد می‌گفتند ایران تقریباًبی‌دفاع شده و اسرائیل از شب گذشته مدام در حال حمله و بمباران است، جنگنده‌ها دور ایران می‌چرخند و هر جایی را مورد اصابت قرار می‌دهند، اما غروب اخباری منتشر شد که ایران هم عکس‌العمل نشان داده است. در هر حال با وقوع این ماجرا و بیانات حضرت آقا درباره این حمله که فرمودند، اسرائیل اشتباه خیلی بزرگی کرد و از این بیابت ضربات زیادی خواهد خورد من تابلو «طلیعه محو اسرائیل» را شروع کردم و این ایده به ذهنم رسید که چهره سرائی که شهید شدند و شاخص بودند ادر کنار همین دانشمندان هستهای کار کنم.

این هنرمند درباره اثرش تصریح کرد: «طلیعه

فرهنگی

سرویس فرهنگی ۸۸۵۲۳۰۶۰

حضرت فاطمه است.

استفاده از رنگ‌های سرد و مه‌آلود، فضایی مکاشفه‌گون ایجاد کرده که به ما اجازه می‌دهد فراتر از دنیای مادی، وارد یک لحظه الهی شویم. این نقاشی، نه توصیفی ظاهری، بلکه تفسیری روحانی و شهودی از حضرت زهرا(س) است.

■ رزمنده‌ای در خلوت نیایش و شهادت
اثر دوم، روایتگر پیکر مردی تنهاست که دست‌اناش را در حال نیایش گرفته، در حالی که تسبیح، پستک و دانه‌های قاصدک در فضای اطراف او در حال پخش شدن هستند، بدنش در قلاب نیمه تاریکی از نور قرار دارد، اما دست‌هایش روشن‌ترند؛ گویی نور الهی از نیایشش سرچشمه می‌گیرد.

زمین پر از گل‌های شقایق است که از دیرباز در فرهنگ ایرانی، نماد خون شهیدان بوده است، اما در این اثر، شقایق‌ها در فضایی مه‌آلود رویدهند، بیش از آنکه زلال باشند، انتزاعی هستند.

دانه‌های قاصدک، نماد رفتن آرام و امیدواری به تجدید حیات هستند و همراه با پلاک که نماد هویت شهید است، به نوعی مفهوم فقدان با عزت را القا می‌کنند. این اثر از لحاظ عاطفی، بسیار آرام اما عمیقاً حزن‌انگیز است.

■ اسب‌ها و خورشید

سومین اثر، نسبت به دو اثر قبلی از نگاه بصری انتزاعی‌تر است، اما عناصر قابل تشخیصی چون اسب‌ها و خورشید در آن دیده می‌شود. اسب مکان‌های مقدس اسلامی دارد. حضور گل‌های نجابت و حرکت به‌سوی کمال است.

در این اثر، اسب‌هایی در حال صعود یا جهش

از میان درختان و نور هستند. خورشید بزرگ در پس‌زمینه، می‌تواند نمادی از نور الهی یا حقیقت غایی باشد که همه چیز در مسیر رسیدن به آن در حرکت است.

ترکیب‌بندی در این تابلو با خطوط منحنی، حس نبرد درونی، تحول و آزادسازی را منتقل می‌کند. اگر آن را در امتداد آثار دیگر هنرمند ببینیم، می‌توان آن را ادامه‌ای از سفر روح، رهایی از خاک و رسیدن به جهان متعالی دانست.

■ نمایشگاهی با عطر و یاد شهید

آثار شهیده منصوره عالیخانی در این نمایشگاه، ترکیبی از تکنیک‌های رئالیسم و انتزاعند که با فضایی سرد، مه‌آلود و مکاشفه‌گون، مفاهیمی عرفانی، شهودی و حماسی را به نمایش می‌گذارند. این ترکیب به هنرمند اجازه داده است تا با زبانی تصویری، معنویت، مقاومت و ایشار را در هم بیامیزد و پیام‌هایی عمیق و چندلایه به مخاطب منتقل کند.

نگارخانه عالی حوزه هنری انقلاب اسلامی با برگزاری این نمایشگاه، نه تنها یاد و خاطره این شهیده بزرگ را گرامی می‌دارد، بلکه تلاش می‌کند مسیر هنری او را به نسل جوان معرفی کند و اهمیت هنر در پاسداشت ارزش‌های مقاومت را یادآور شود.

این نمایشگاه، از ۲۵ تیر تا ۶ مرداد ۱۴۰۴، روزهای شنبه تا چهارشنبه، از ساعت ۹ تا ۱۸ برقرار است و علاقه‌مندان برای بازدید از آثار در فرهنگ ایرانی- اسلامی، همواره نماد جهاد، خبیایان سمیه، ترسیده به خیابان حافظ، حوزه هنری مراجعه کنند.

نرسیده، اظهار کرد: برخی از آثار تولید شده در قالب کارگاه چندروزه جنگ، فوق‌العاده خوب هستند و من امیدوارم این تولیدات هنری به شکل و در زمان درستی رونمایی و به نمایش گذاشته شوند. این تولیدات می‌تواند به انعکاس حقیقت کمک کند، چراکه هنر خیلی تأثیرگذار است. به عبارتی این شبکه‌هایی که الان ایجاد شده و این فضای مجازی، ماحصل تلاش‌های فنی و علمی است، ولی هنر جایگاه خودش را دارد.

وی با اشاره به ضعف برخی از آثار هنری عنوان کرد: اثری می‌تواند اثرگذار باشد که اشکالات فنی نداشته باشد. بخشی از این ضعف به دلیل این است که ما در بخش آموزش خلأ داریم. ما استادی در حد استاندارد نداریم و اهنگی این است که از خارج اساتید را وارد کنیم یا کسانی که اینجا فعال هستند را بفرستیم تا در دیگر کشورها دوره ببینند. نقاشی هیچ‌وقت رنگ نمی‌شود و فقط باید این نقش‌هایان قوی و رساداشته باشد تا تأثیرگذار شود.

موفق است که در «بچه نهنگ» به خوبی محقق شده است. شخصیت‌های کودک در این نمایش، نه تنها نقش‌های اصلی دارند، بلکه حاملان ارزش‌های اخلاقی‌اند. آسوو ابرا با وجود کودک بودن، شهامت، احساس مسئولیت و قدرت عمل دارند. آنها بر خلاف عبد بزرگ‌تر که با تصمیم نادرستش تعادل طبیعت را به هم می‌زند، در مسیری درست حرکت می‌کنند. در اینجا نویسنده کودک راه‌ن فقط در یافت‌کننده پیام، بلکه کنشگر و نجات‌دهنده معرفی می‌کند. این انتخاب، نقش تربیتی نمایش را نیز تقویت می‌کند؛ نمایشی که کودکان را تشویق به پرسیدن، انتخاب‌کردن و ایستادن پای انتخاب‌شان می‌کند.

زبان نمایش ساده، شاعرانه و پر از تصاویر ذهنی زیباست. دیالوگ‌ها کوتاه، اما معنادارند و پرهیز از شعارزدگی در سراسر متن مشهود است. این است که «بچه نهنگ» بیش از آنکه آموزه‌ای اخلاقی به‌طور مستقیم ارائه دهد، شرایطی را خلق می‌کند که کودک مخاطب خودش به انتخابی اخلاقی برسد. این نشان از درک عمیق نویسنده نسبت به مخاطب کودک و فرآیند یادگیری او دارد. در نهایت، «بچه نهنگ» را می‌توان نمایشی دانست که در عین کودکانه بودن، سرشار از دغدغه‌های انسانی و زیست‌محیطی است. نمایشی که به کودک احترام می‌گذارد، او را موجودی مستقل و مسئول می‌بیند و در نهایت، امید به تغییر را از دل طبیعت و تخیل کودکانه بازمی‌سازد.
تهنگ نجات پیدا می‌کند، اما مهم‌تر از آن نسلی نجات پیدا می‌کند که می‌آموزد چگونه با جهان اطرافش مهربان‌تر باشد.

■ فاطمه شریفی

یحیی سننوار مردی که او را با اسلحه و چهره استوارش به خاطر می‌آوریم. مردی که مانند یک فرمان زیست، جنگید و مانند یک قهرمان شهید شد. شمایل او در آخرین لحظات زندگی‌اش، برای ما تصویر جدیدی از شجاعت و تهور را ساخت. او فقط مبارز در عرصه نظامی نبود. او با قلم نیز می‌جنگید. او با نوشتن «خار و میخک»

یکی از درخشان‌ترین آثار فلسطینی در حوزه ادبیات داستانی با محوریت فلسطین و زندگی روزمره فلسطینیان در سایه جنگ و اشغال محسوب می‌شود. این اثر داستانی – تاریخی، در بازه‌ای طولانی از زندگی فلسطینیان روایت می‌شود و در بستری از شرایط مقاومت، تباهی و امید شکل گرفته است. او این رمان را در سال ۲۰۰۴ و در دوران اسارت در زندان پثرالسبع اسرائیل نوشت.

شخصیت مرکزی اثر، احمد نمادی از نسل فلسطینیان آواره است که در اردوگاه به دنیا آمده و زندگی او طی ۳۰ فصل روایت می‌شود. این کتاب با ترجمه هانیه کمری به‌همت انتشارات سوره مهر روانه بازار نشر شده است. ساختار روایت کتاب مشکل از ۳۰ فصل است که هر یک بخشی از زندگی احمد در اردوگاه‌های فلسطینی را به تصویر می‌کشد: از دشواری‌های شبانه جنگ و آوارگی تا تردید در انتخاب

استفاده کرده –چه تجربه زیسته، چه گزارش شنیده شده از زبان همقطران یا خانواده‌ها– که به اصالت متن بیشتر می‌افزاید.

سنوار در طول ۲۰ سال اسارت، ادبیاتی خلق کرده که روایتگر روح پایدار مردم فلسطین شده است: مقاومت، درد، شادی و امید.

پل ارتباطی میان دو ملت این رمان برای فارسی‌زبانان دریچه‌ای است برای ورود به فرهنگ مردم فلسطین؛ هم به لحاظ اجتماعی، هم به لحاظ تاریخی. نمونه‌ای از داستان نویسی سیاسی – انسانی اثر از مسیر شعارهای سیاسی فاصله گرفته و به روایت انسان‌های ساده و ملموس توجه دارد؛ نمونه‌ای از ادبیات مقاومت واقعی.

«خار و میخک» اثری متفاوت از یک رهبر مقاومت است؛ داستان زندگی فلسطینیان با رویکردی انسانی، صادقانه و نزدیک به واقعیت. اگرچه شاید به تحلیل سیاسی و تاریخی عمیق نمی‌پردازد، اما آنچه ارائه می‌دهد، روایت دست‌آورد و قوی از مقاومت در بطن غزه است. ترکیب شعر و رنج، بازنجک و فرهنگ، نشان‌دهنده پیچیدگی‌هایی است که کمتر در رمان‌های جنگی دیده می‌شود.

«خار و میخک» رمانی است که از میان زخم‌های جنگ و مقاومت پا گرفته و با زبان رنج و امید، تصویر زندگی انسانی فلسطینیان را به مخاطب ایرانی تقدیم می‌کند. اگر بخواهیم این اثر را در یک جمله جمع کنیم: روایتی از درد و شادی در برابر اشغال، با قلبی که هنوز برای میهن می‌تپد.

رمانی به قلم شهید یحیی سنوار

میان «خار و میخک»

زندگی جوانه می‌زند

دائمی را منعکس می‌کند. وضعیت مهاجران فلسطینی و گروه‌های مختلف اجتماعی با چالش‌های هویتی و اخلاقی در اثر بازتاب یافته‌اند. تضاد میان مقاومت و سازگاری مهم‌ترین تنش اخلاقی رمان، روایت کار برای اسرائیلی‌هاست؛ برخی آن را خیانت می‌دانند، برخی دیگر تلاشی برای تأمین زندگی می‌پسندند. این تضاد، ذهن خواننده را به مسئله حق‌وعدل در شرایط دشوار جلب می‌کند. احمد وارد دانشگاه می‌شود، عاشق می‌شود و مسئله‌اشغال را از زاویه یک جوان متعهد بررسی می‌کند. این بخش، نگاهی به اهمیت آموزش و تحرک اجتماعی میان نسل فلسطینی دارد. روح مقاومت و شادی در سختی است. نوار تلاش کرده نشان دهد که مقاومت تنها نبرد فیزیکی نیست؛ عشق به میهن، ارتباط با خانواده و روایت فرهنگ غره، همه تجلی «میخک» در میان «خار» هستند.

از نقاط قوت این اثر می‌توان به موارد

زیر اسارت کرد:
از عمق اسارت تا قلم قدرتمند: خلق اثری در زندان و به زبان عبری، نشانه‌ای از توانایی بالای فرهنگی نویسنده است.
بازتاب واقعیت اجتماعی فلسطین: شرح مفصل زندگی در اردوگاه، دیدار با اعضای مقاومت و صحبت‌های روزمره، تصویری جامع از جامعه فلسطین ارائه می‌دهد.

استقبال بی‌سابقه خوانندگان فارسی: زبان چاپ اول کتاب به سرعت تا چاپ دهم رسید و ترجمه‌های مختلف نیز بالای ۱۲ هزار نسخه فروختند؛ نشان‌دهنده نیاز عاطفی و فرهنگی خوانندگان ایرانی به چنین روایت‌هایی است.

ترجمه ارزشمند و دقیق: ترجمه کمری با تحقیق ریشه‌شناسی، گویش غزهای و اصطلاحات محلی به درستی با معنایی متن اصلی را منتقل می‌کند.

فراتر از رمان: اثری مستند سنوار از واژه «کاملاً واقعی» برای تعریف اثر